

Új lakó költözik a „kiscelli kastélyba“:

az építészeti múzeum

A gondolatot régóta dédelgetik: építészeti múzeum kellene. Otthon a sok szellemi értékek, jeles mesterek vázlatainak, terveinek, akkor is, ha nem valósultak meg és ha igen, még inkább. Hiszen az előtanulmányok olykor a kész

utcaról rendszeren »kiscelli kastélynak« nevezett, volt trinitárius rendház esetében, amely a háború során súlyosan megsérült, temploma csaknem elpusztult. A XVIII. század derekán épült szép barokk együttes, egyébként Zichy-alapítvány, már II. Jó

lója. Jó lehetőség — mondja —, hogy a múzeum anyaga jórészt »ingyen«, ha nem is fáradság nélkül gyűljön össze. Elhált építészek hagyatékában, a levéltárakban, a bazilika pincéiben és másuttal igen sok érték porosodik. Fel lehetne lelteni Ybl eredeti tervrajzait és jó néhány építészemzedék legtehetségesebbjeinek munkáit. Fel kellene tárnai a századforduló táján jelentkezett sok kitűnő építészünk alkotásait, hogy kiegészüljön a kép, amely — viszonylag kevés építésben megmaradt, vagy egyáltalán megvalósított épület ismeretében — korántsem teljes.

Ismerősen csengő, de félő, hogy méltatlanul feledésbe merülő nevek hangzanak el. Lajta Béláé, aki európai értelemben is úttörő volt; Molnár Farkasé, aki a Bauhaus újító szellemét hozta magával; Kozma Lajosé, aki sokoldalú munkásságával olyan egyéni módon tett hitvallást az építészet kisugárzó hatásáról. Bármennyire becsüljük is a Vas utcai iskola, a Gázművek Rákóczi úti székháza, a Martinelli téri Rózsavölgyi üzletház, a volt Atrium mozi épülete és még néhány lakóház, villa, nyaraló értékét, ezek mégsem mondanak el minden fontosat alkotóikról. És könnyű folytatni, ha hevenyészve is, a névsort. Thoroczkay-Vigand Edével, Kós Károllyal, Málnay Bélával és másokkal, akik a századfordulón bár, de már egy új század nevében és igényével léptek fel.

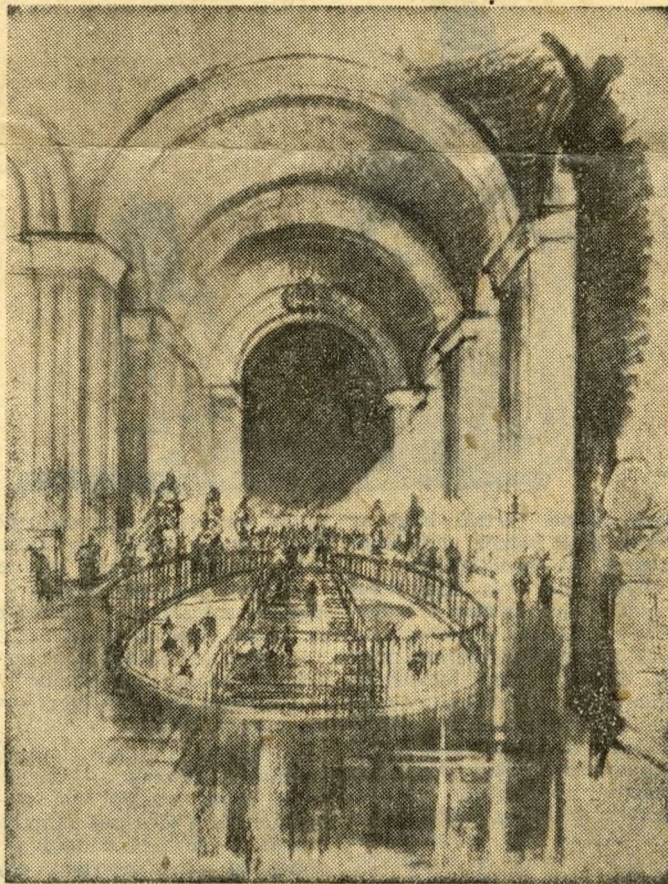
A modernebb építészeti anyag is feldogozásra vár, Lauber, Nyiri, Rimanóczy munkái, de hiba volna folytatni a sort, hiszen teljességben is hiányos, amíg nem gyűlik össze, ha nem is minden, de legalább az esszenciája megannyi életműnek. Az anyaggyűjtést, tervek, dokumentumok, fényképek, személyes emlékek felkutatását, az államosítás esztendejéig bezárólag, társadalmi munkában vállalják a szövetség tagjai; az 1948 utáni időszak anyagát pedig, rajzokat, fotókat, makkettekét már az irodák pincéiből, tervtáraiból lehet kiböngészni. Természetesen nemcsak a szorosan vett építészeti, hanem a kapcsolódó képzőművészeti alkotásokat is.

Tudományos és pedagógiai szempontból is nagy fontosságú lesz a tervezett gyűjtemény. Ne menjen veszendőbe a nagyobb szabású építési feladatok sok értékes terv-változata, amely nem valószínű, hogy — ez az egyik cél. Álljon rendelkezésre egy-egy, hosszú időn át újra meg újra felbukkanó építészeti téma fejlődéstörténete! — ez a másik. Mindez több, mint egyszerűen érdekes vagy tanulmányos. Nagy segítséget nyújt majd a tervezőnek és, legalább némileg, megmenti a tervekbe fektetett sok szellemi erőfeszítést és anyagi kiadást. Vajon az új Nemzeti Színház felépítésének most ismét érlelődő tervét nem tenné gazdagabbá a mozgalmas »előtörténet« alapos ismerete? Egy szóval, a gyakorló építész és a kutató is sokat nyerhet majd a gyűjteménnyel, ha archívumában végiglapozhat egy-egy témát.

És a tervpályázatok anyaga, a külföldi pályázatra, vagy megrendelésre készült munkák, s — ha már itt tartunk — a külföldre szakadt magyar származású építészek munkássága is, legalább részben, ide kívánkozik.

Pfannl Egon ceruzája már rajzolná a leendő múzeum modern kiállítási terét, a szükségyszerűen alakítható tárlórendszert, amely szinte vezetné az érdeklődőt a modellek, makettek, tervrajzok, fotók között; s a boltozatot fölül, amely végül is a kellően még magunk által nem becsült újabbkori magyar építészet boltozata lehetne legvédené és igazi tulajdonunkba adná.

Balog János

(Pfannl Egon rajza)

műnél is érdekesebbek és főleg tanulságosabbak. Az újkori magyar építészetnek ilyen értelemben nincs hajléka, csak féltlenivaló kincsei vannak és kiváló alkotói, akikről annyit tudunk, amennyit a szerencse tudni engedett. És az utókor, olyan országban, ahol a történelem ugyancsak megtizedelte a műveket?

De a véletlen kegyes is lehet, mint ezúttal az óbudai

zsef idejében gazda nélkül maradt. A templomot négy szintre bontották, hogy a kolostorral együtt jobban szolgálhassa hol katonai raktár, hol kórház, vagy laktanya célját. Az első világháború előtt Schmidt Miksa, az ismert bútorgyáros kezére került, aki műhelyeket és raktárakat rendezett be itt, majd végrendeletileg az egészet a városra hagyta. Így jutott ide a Budapesti Történeti Múzeum újkori osztálya.

A helyreállítás. — Pfannl Egon és Horler Miklós tervei szerint — már az ötvenes években megkezdődött; a kolostor-múzeum rendben is van, a templom azonban, amely a kalapos király óta nem szolgált egyházi célokat, csak részben készült el. Így vetettek szemet rá az építészek s nyerték el az Építészeti Minisztérium és a fővárosi tanács támogatását, hogy a történeti múzeum keretében építészeti gyűjteményt helyezzenek ide.

A környezet pompás, a Kiscelli út a Duna felől sajátos óbudai környezetben fut fel a dombon uralkodó »kastélyhoz«, ahonnan nagyszerű kilátás nyílik a vidékre. Az egykori hatalmas díszkert még elhanyagolt állapotában is vonzó — egyébként szabadtéri építészeti és szoborgyűjtemény elhelyezésére is alkalmas —, a belső udvarban gyorsan népszerűvé vált koncertek zajlottak le, amit ugyancsak folytatni lehet. Nem csoda, hogy — fantáziát látván a dologban — a kerületi vendéglátóipar is jelentkezett: a komplexum teljes újjáépítése esetén a templom alatti, építészetiileg is figyelemre méltó, szép boltozatú nagy kriptahelyiségben rendezne be egy üzemet.

Az újjáépítés már eddig sem volt éppen könnyű, speciális nagynyomású eljárással betont préseltek a pillérek üregeibe, »fűgáiba«, hogy megmentsék az értékes épületszerkezetet. A rendelkezésre álló mintegy 800 négyzetméternyi térség újraboltozása és lefödése, majd egy korszerű múzeum igényeit kielégítő belső kialakítása van még hátra.

Benkhard Agostont kérdeztem, a Magyar Építőművészek Szövetsége alelnökét, aki az ügy egyik lelkes szószó-